

TOMASZ GAJOWNICZEK¹

Scena polityczna województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1998–2014

Wstęp

Jerzy Bartkowski wyróżnia trzy etapy kształtowania się samorządności lokalnej po 1989 r.:

1. przyjęcie ustawy samorządowej, a następnie wybory w maju 1990 r.;
2. zmianę podziału administracyjnego i powołanie samorządów stopnia powiatowego i wojewódzkiego w 1998 r.;
3. wprowadzenie bezpośredniości wyborów wójta w 2002 r.²

Przyjęty w 1998 r. system wyborczy do władzy stanowiącej szczebla regionalnego (sejmików) był analogiczny do wyborów sejmowych. Zastosowano system proporcjonalny z pięcioprocentowym progiem wyborczym i formułą d'Hondta. Wprowadzenie tych zasad, przy relatywnie małych okręgach wyborczych, było korzystne dla dużych bloków (Akcji Wyborczej Solidarność i Sojuszu Lewicy Demokratycznej), które dominowały na ówczesnej centralnej scenie politycznej³. Sejmik województwa warmińsko-mazurskiego liczył 45 radnych i należał do grupy najmniejszych w Polsce.

Układ władzy na szczeblu województwa jest powiązany z dualizmem samorządowo-administracyjnym. Działają tutaj: samorząd wojewódzki (z sejmikiem, marszałkiem i podległą mu strukturą urzędniczą), przedstawiciel władzy centralnej (wojewoda), administracja zespolona i niezespolona, regionalne agendy ministerstw i agencji rządowych. Ważną rolę odgrywa także układ władzy w stolicy województwa, przynależność partyjna prezydenta i koalicja w radzie⁴. Duży wpływ na ukształtowanie się warmińsko-mazurskiej sceny politycznej oraz na wynik wyborów sejmikowych, miały tarcia na tle kształtu terytorialnego województwa, w szczególności przynależności dawnego województwa elbląskiego. Opisując scenę polityczną, należy mieć powyższe na uwadze.

¹ Dr, Instytut Nauk Politycznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

² J. Bartkowski, *Samorząd terytorialny*, [w:] J.J. Wiatr i in., *Demokracja polska 1989–2003*, Warszawa 2003, s. 147.

³ R. Alberski, *System wyborczy do sejmików województw w Polsce. Gra o zmiennych regułach*, [w:] *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, Ł. Tomczaka, Wrocław 2010, s. 12.

⁴ J. Bartkowski, *Samorząd terytorialny...*, s. 169.

1. Lata 1998–2002

Wybory do sejmiku I kadencji wygrał SLD – 33,17%, przed AWS – 28,76%, Przymierzem Społecznym (koalicja Polskiego Stronnictwa Ludowego, Unii Pracy i Krajowej Partii Emerytów i Rencistów) – 15,89% oraz Unią Wolności – 13,65% głosów. W przeliczeniu na mandaty SLD uzyskał ich 17, AWS 16, a pozostali po sześć. Koalicję w sejmiku zawiązali jednak „przegranii” – AWS, PSL (PS) i UW. Radnym sejmiku został m.in. wojewoda olsztyński Zbigniew Babalski (AWS). Marszałkiem województwa wybrano Jerzego Szmita (AWS), dotychczasowego radnego Olsztyna i kandydata na prezydenta miasta. Wicemarszałkami zostali: Irena Petryna (PSL) i Wojciech Samulowski (UW). Przewodniczącym sejmiku wybrano Andrzeja Śmietanko (PSL)⁵. Władze rozpoczęły urzędowanie wraz z wejściem w życie nowego podziału administracyjnego kraju, czyli 1 stycznia 1999 r.

Zbigniew Babalski został szefem administracji rządowej nowego województwa i na sesji sejmiku 30 kwietnia 1999 r. zrezygnował z mandatu radnego. Kandydatura Babalskiego od początku nie podobała się Unii Wolności, która już na przełomie 1998 i 1999 r. zagroziła zerwaniem wszelkich lokalnych koalicji z AWS, gdyby ten został wojewodą⁶. Przeciwno Babalskiemu była także elbląska AWS. Zresztą politycy wszystkich opcji z dawnego województwa elbląskiego „sabotowali” działalność władz województwa warmińsko-mazurskiego, protestując przeciw przyłączeniu Elbląga do Warmii i Mazur zamiast do Pomorza. Podobne tarcia były na wschodzie województwa – politycy z Elku oczekiwali od władz większego zaangażowania (szczególnie pieniędzy) w tamte rejony oraz stanowisk dla siebie (m.in. zgłaszano kandydaturę wojewody dawnego woj. suwalskiego na wojewodę warmińsko-mazurskiego).

Styczeniowe protesty (blokady dróg i urzędów) rolników z „Samoobrony” i wydanie zgody przez Babalskiego na użycie siły w celu rozpędzenia blokujących, doprowadziły do kryzysu politycznego. Już w lutym olsztyńskie PSL złożyło u premiera wnioski o odwołanie wojewody. W maju PSL wyszło z koalicji sejmikowej i porozumiało się z SLD⁷. Pod koniec sierpnia Unia Wolności opuściła AWS w olsztyńskiej radzie miasta. Na początku września SLD i PSL podjęły rozmowy o pozyskaniu głosów UW w sejmiku. Jak informowała olsztyńska „Gazeta Wyborcza” – w zamian za podpisanie koalicji z SLD i PSL – Unia miała otrzymać cztery spośród 16 miejsc w wojewódzkiej kasie chorych oraz fotel dyrektora kasy⁸. 14 października 1999 r. nowa koalicja odwołała J. Szmita i wybrała swojego marszałka – Andrzeja Ryńskiego (SLD). Także dotychczasowy wicewojewoda Marek Żyliński z UW podał się do dymisji⁹.

⁵ P. Pietkun, *Porażka SLD*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 12.11.1998. Śmietanko w listopadzie 1998 r. został powołany do Kancelarii Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego na stanowisko podsekretarza stanu, a w marcu 1999 r. ustąpił z funkcji wiceprezesa PSL. Cały czas był przewodniczącym sejmiku.

⁶ P. Pietkun, G. Szydłowski, *Wojewoda niezgody*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.01.1999.

⁷ Greg, *Koalicja zerwana*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 31.05.1999.

⁸ P. Pietkun, *Sejmik (będzie) wzięty*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 04.09.1999.

⁹ Po raz drugi dymisję złożył we wrześniu 2000 r. W marcu 2001 r. został zawieszony w prawach członka UW i zrezygnował z członkostwa w partii, wstępując do PO. Urząd wicewojewody pełnił do końca kadencji rządu J. Buzka.

2. Lata 2002–2006

Wyniki wyborów prezydenckich 2000 r. (w województwie kandydat SLD Aleksander Kwaśniewski zdobył prawie 64% głosów), rozpad AWS i wewnętrzne tarcia w UW oraz wyniki wyborów parlamentarnych 2001 r. (prawie 48 proc. poparcie dla SLD-UP) doprowadziły do zmian na regionalnej scenie politycznej. Przed wyborami samorządowymi 2002 r. Unia Wolności postanowiła nie wystawiać samodzielnej listy partyjnej. Rozmowy koalicyjne z nowo powołanymi Platformą Obywatelską oraz Prawem i Sprawiedliwością nie dały pozytywnych wyników, zatem Unici postanowili startować z list SLD-UP. W wyborach prezydenta Olsztyna zgłosili swojego lidera, ale nie pod szyldem UW tylko Komitetu Wyborczego Wyborców „Teraz Olsztyn”.

W wyniku wyborów w 2002 r. w 30-osobowym sejmiku województwa 13 mandatów uzyskał koalicyjny komitet SLD-UP. Trzy miejsca otrzymał rządowy koalicjant lewicy – PSL. Zatem grupa SLD-UP-UW-PSL miała 16 mandatów i mogła rządzić samorządem województwa. Jednak marszałek A. Ryński uważał, że należy stworzyć „stabilne zaplecze polityczne”, co sprowadzało się do maksymalnego osłabienia prawicowej opozycji¹⁰. Nowym partnerem miała zostać Samoobrona RP, której pięciu radnych zapewniłoby spokojne rządy. 4 listopada SLD-UP-PSL zawarły z UW porozumienie o współpracy w sejmiku, w zamian szef wojewódzkiej UW Z. Dąbkowski poparł w drugiej turze wyborów kandydata lewicy na urząd prezydenta Olsztyna – Czesława Jerzego Małkowskiego¹¹. Dąbkowski co prawda następnego dnia groził zerwaniem umowy, jeśli Samoobrona weszłaby do władzy¹², ale ostatecznie „wielka koalicja” wraz z SRP została zawarta. Skład władz sejmiku wyglądał następująco: Andrzej Ryński (marszałek, SLD), Andrzej Majchrzak (wicemarszałek, SRP), Adam Filipowicz (wicemarszałek, PSL), Janusz Cichoń (członek zarządu, UW), Bożena Wrzeszcz-Zwada (członek zarządu, SLD) oraz Miron Sycz (przewodniczący sejmiku, wybrany z listy SLD-UP członek UW i później PD), Edward Adamczyk (wiceprzewodniczący sejmiku, PSL), Edward Przyłucki (wiceprzewodniczący sejmiku, SRP) i Henryk Horbaczewski (wiceprzewodniczący sejmiku, SLD)¹³. W opozycji pozostała koalicja PO-PiS oraz Liga Polskich Rodzin. W szeregach SLD-UP nastąpiły zmiany: Jarosław Maśkiewicz odmówił złożenia ślubowania (w jego miejsce wszedł Bronisław Szatan), a Sławomir Jezierski został wybrany starostą elbląskim i jego miejsce zajęła Jadwiga Król.

Sejmikowa koalicja centrowo-lewicowo-ludowa (w różnych konfiguracjach) rządziła całą kadencję. Kryzys nastąpił wiosną 2003 r. Najpierw 1 marca SLD zerwał rządowo-sejmową koalicję z PSL, co jednak nie przełożyło się na brak współpracy na szczeblu samorządowym. W kwietniu natomiast z udziału w rządzeniu województwem zrezygnowała Samoobrona. Była to decyzja jej przewodniczącego Andrzeja Leppera, który powiedział

¹⁰ Mac, *Podzielą się władzą?*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 04.11.2002.

¹¹ Mac, *Samosojusz*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 06.11.2002.

¹² M. Czyczło, *Koalicja tylko dla władzy*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 09–11.11.2002.

¹³ *Władze sejmiku*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 18.11.2002.

m.in., że jego partia nie chce być utożsamiana z SLD¹⁴. Przewodniczący SRP na Warmii i Mazurach poseł Mieczysław Aszkiełowicz stwierdził: „Nie będziemy klakierami tak jak PSL, które nie zerwało współpracy w sejmiku, mimo że ludowcy nie są już w rządzie”¹⁵. Do zmian doszło 18 kwietnia – Samoobrona wyszła z koalicji, a wystawiony przez partię wicemarszałek sejmiku Andrzej Majchrzak podał się do dymisji¹⁶. Jego miejsce na majowej sesji sejmiku zajęła Bożena Wrzeszcz-Zwada z SLD¹⁷.

W kadencji 2002–2006 konfliktów personalnych było niewiele. Większe konflikty wybuchwały wewnątrz samych partii. Pod koniec 2003 r. poważny kryzys przywództwa przeżywała Platforma Obywatelska. W listopadzie do walki stanęli Marek Żyliński – dotychczasowy przewodniczący i pretendent Jacek Protas – starosta z Lidzbarka Warmińskiego. Żyliński wygrał z Protasem stosunkiem głosów 108 do 93¹⁸. Jednak kilka dni później Zarząd Krajowy partii unieważnił wybory z powodu braku kworum (liczba wydanych kart do głosowania nie zgadzała się z listą obecności) i tymczasowym przewodniczącym Platformy mianował jej współzałożyciela Andrzeja Olechowskiego¹⁹. W styczniu 2004 r. M. Żyliński po raz trzeci wygrał wybory, ale znów ich wynik został zakwestionowany przez zwolenników J. Protasa²⁰. Dopiero czwarta próba w marcu 2004 r. doprowadziła do zażegnania rozłamu – Żyliński został przewodniczącym, zaś Protas jego jedynym zastępcą²¹.

Wydarzeniem, które lekko naruszyło senną scenę polityczną, były wybory do Parlamentu Europejskiego w czerwcu 2004 r. Województwo warmińsko-mazurskie tworzyło okręg nr 3 wraz z województwem podlaskim. W kilku ugrupowaniach nie obyło się bez zamieszania przy kompletowaniu list. Marszałek Andrzej Ryński miał rzekomo kandydować z SLD, ale kiedy w szranki stanęła jego partyjna koleżanka wicemarszałek Bożena Wrzeszcz-Zwada, oboje nagle zrezygnowali. Trochę zamieszania było też w Platformie. Początkowo z PO miał startować rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego prof. Ryszard Górecki. Zrezygnował jednak, kiedy partia postawiła na kobietę, także rektora, tyle że uczelni prywatnej z Białegostoku²². Ostatecznie na czołowych miejscach list partyjnych znaleźli się: PO – Barbara Kudrycka (Białystok) i Krzysztof Hołowczyc (Olsztyn), LPR – Bogusław Rogalski (Olsztyn), PiS – Aleksander Szczygło (Olsztyn), PSL – Stanisław Żelichowski (Olsztyn), Samoobrona – Bolesław Borysiuk (Białystok), UW – Michał Klinger (pochodzi z Kętrzyna, ale „przywieziony” z Warszawy) i Ewa Zakrzewska (była wiceprezydent Olsztyna), SLD-UP – Janusz Lorenz (zgłoszony przez OPZZ, Olsztyn). Jak widać z powyższego zestawienia, partie nie zdecydowały się wystawić swoich liderów regionalnych. Wyjątkiem była Liga Polskich Rodzin, ze swoim przewodniczącym Bogusławem Rogalskim, oraz (w pewnym sensie) PSL, który zgłosił członka władz krajowych, posła kilku kadencji i ministra w kilku

¹⁴ Mac, *I po koalicji...*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.04.2003.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Kol, Mac, *Koniec partnerstwa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 19–21.04.2003.

¹⁷ Am, *Personalnia*, „Gazeta Olsztyńska” 21.05.2003.

¹⁸ Pepe, *Przewodniczący PO*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 10–11.11.2003.

¹⁹ MK, *Bezkrólowie w Platformie*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 18.11.2003.

²⁰ Greg, *Nowy szef Platformy*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 26.01.2004.

²¹ Pepe, *Koniec wojny*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.03.2004.

²² Mac, *Do wyboru, do koloru*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 14.05.2004.

rządach. Rogalski został eurodeputowanym i zrezygnował z mandatu radnego sejmikowego; w jego miejsce radną została Lidia Walewska.

Eurowybory wygrała Platforma Obywatelska, ale pokazały one słabość SLD. Dwa tygodnie po wyborach i tydzień po głosowaniu nad wotum zaufania dla rządu premiera Marka Belki, warmińsko-mazurski Sojusz Lewicy Demokratycznej zebrał się na konwencji wojewódzkiej. Władze centralne partii już na początku roku zaleciły swoim strukturom lokalnym, aby ich członkowie nie łączyli funkcji państwowych z partyjnymi. Wojewoda Stanisław Szatkowski zrezygnował zatem z funkcji przewodniczącego, ale zachował miejsce w radzie wojewódzkiej. Na swojego następcę rekomendował posła z Elbląga Witolda Gintowta-Dziewałtowskiego. Z sali zgłoszono Danutę Ciborowską, także posłankę z okręgu elbląskiego. Ciborowska wygrała, ale zabrakło jej głosów do regulaminowych 50%+1. Kiedy zrezygnowała, pojawił się nowy kandydat (radny sejmiku) Wiesław Kowalski i to on został nowym przewodniczącym. Sekretarzem został „człowiek Szatkowskiego” Marek Rakowski, który zastąpił Czesława Małkowskiego²³. Małkowski, jako prezydent Olsztyna, zrezygnował z funkcji partyjnej 16 czerwca 2004 r.²⁴ Konwencja wojewódzka była poprzedzona wyborami delegatów. Jak twierdzili niektórzy członkowie, wybory były ukarowane tak, aby na zjazd zostali wybrani delegaci przychylni Szatkowskiemu²⁵. Po wyborach z członkostwa w partii zrezygnował Piotr Grzymowicz – wiceprezydent Olsztyna. Grzymowicz, podobnie jak Małkowski, był we władzach SLD i nie uzyskał absolutorium od swoich kolegów²⁶.

Kolejny kryzys w Platformie Obywatelskiej uwidocznił się w 2005 r. W kwietniu odbyły się wybory przewodniczącego partii w Olsztynie. Wygrał je Sławomir Matczak – protegowany przewodniczącego wojewódzkiej PO Marka Żylińskiego. Jego oponenti znowu (jak w 2003 r. i 2004 r.) poskarżyli się Donaldowi Tuskowi. W sierpniu przewodniczący D. Tusk rozwiązał olsztyńską strukturę partii i mianował swojego kolegę z Gdańska Sławomira Rybickiego zarządcą komisarycznym. Wybory parlamentarne w województwie warmińsko-mazurskim wygrała PO, ale najwięcej głosów dostał przywieziony z Gdańska Rybicki. Słabość partii dostrzegł jej wiceprzewodniczący Jacek Protas, który w rozmowie z dziennikarzem „Gazety Wyborczej” zapowiedział „kreowanie liderów lokalnych”²⁷. Do Sejmu kandydował także Marek Żyliński (bezsukcesywnie), który niedługo potem zrezygnował w funkcji przewodniczącego partii w województwie²⁸ i wycofał się z życia publicznego²⁹. S. Rybicki rozwiązał wszystkie koła PO w Olsztynie, co doprowadziło do ostrego sprzeciwu części działaczy. Około 40 z nich z miasta i powiatu zagroziło opuszczeniem partii³⁰. Porządek zaprowadzono

²³ P. Prais, *Na kłopoty Kowalski*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 28.06.2004.

²⁴ AW, *Małkowski tylko prezydentem*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 17.06.2004.

²⁵ M. Czyczło, *Wszyscy ludzie wojewody*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 22.06.2004.

²⁶ M. Czyczło, *Zegnaj, partio!*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 23.06.2004.

²⁷ Mark, *PO szykuje się do samorządu*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 05.10.2005.

²⁸ M. Kowalewski, *Platforma bez szefa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 13.12.2005.

²⁹ W 2010 r. został burmistrzem Zalewa, startując z KWW Marka Żylińskiego Ziemia Iławska Zasługuje na Więcej.

³⁰ M. Kowalewski, *Platforma podzielona*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 05.12.2005.

przed wyborami samorządowymi 2006 r. Najpierw nowym szefem PO w Olsztynie został wybrany Tomasz Głazewski³¹, a potem liderem wojewódzkim wybrano Jacka Protasa³².

Konflikt ujawnił się także w SLD. W całym województwie Sojusz zdobył tylko dwa mandaty poselskie i jeden senatorski. Do Senatu z komitetów „swojego imienia” startowali (bezsukutecznie) dawni członkowie partii – Jerzy Dziewulski³³ i Janusz Lorenz³⁴. Do Sejmu nie dostał się także marszałek województwa Andrzej Ryński. Rozgoryczenie w partii było tym większe, że – jak mówili działacze SLD – lista była ułożona „pod niego”: Ryński miał zostać posłem, a fotel marszałka miał objąć szef partii w regionie Wiesław Kowalski³⁵.

W marcu 2005 r. przestała istnieć Unia Wolności. 30 marca w Olsztynie odbyła się wojewódzka konwencja Partii Demokratycznej – demokraci.pl, na którą przybyli członkowie UW z Warmii i Mazur oraz wiceprzewodniczący Zarządu Krajowego Jan Lityński. Do nowej partii zdecydowali się wstąpić m.in. dotychczasowy przewodniczący struktur wojewódzkich Zbigniew Dąbkowski (przewodniczący Rady Miasta w Olsztynie) oraz dyrektor olsztyńskiego teatru Janusz Kijowski³⁶. W sejmiku radni dotychczasowej Unii Wolności utworzyli koło Partii Demokratycznej, przekształcając koalicję w SLD-UP-PSL-PD. Po powstaniu koalicji „Lewica i Demokraci” przed wyborami samorządowymi w 2006 r., struktury PD w województwie praktycznie przestały istnieć. Część członków w ogóle wypisała się z partii, a część (w tym radni Sycz i Cichoń) wstąpiła do Platformy Obywatelskiej³⁷.

Ostatnia zmiana w składzie sejmiku województwa związana była z wyborami parlamentarnymi 2005 r.; mandat posła objął Jerzy Gosiewski (PiS) a jego miejsce zajął Marek Chojnowski.

3. Lata 2006–2010

W wyborach do sejmiku województwa w 2006 r. wystartowało 14 komitetów. Województwo było podzielone na pięć okręgów. Zgodnie z nowym przepisem art. 64 ordynacji wyborczej, komitety utworzyły dwie grupy list w celu wspólnego uczestniczenia w podziale mandatów. Z jednej strony stanęła koalicja rządowa: PiS-LPR-SRP, a przeciwko niej – PO i PSL wraz z Krajową Partią Emerytów i Rencistów i KWW Warmińsko-Mazurskiego Stronnictwa Gospodarczego. Ogółem o 30 miejsc w sejmiku ubiegało się 423 kandydatów umieszczonych na 47 listach³⁸.

³¹ M. Kowalewski, *PO wreszcie ma szefa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 03.04.2006.

³² M. Kowalewski, *Kandydaci PO na prezydenta*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 24.04.2006.

³³ KWW Kandydata na Senatora Jerzego Dziewulskiego.

³⁴ KWW Janusz Lorenz Ludziom Warmii i Mazur.

³⁵ M. Kowalewski, *Olsztyński Sojusz rozlicza się po wyborach*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 21.10.2005.

³⁶ Pepe, *Demokraci regionu*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 31.03.2005.

³⁷ M. Kowalewski, *Zbigniew Dąbkowski przechodzi do PO*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 30.05.2006. Strona internetowa Demokratów jeszcze w grudniu 2007 r. podawała skład Rady Regionalnej z takimi nazwiskami jak Dąbkowski, a także Janusz Cichoń czy Miron Sycz, którzy w październiku zostali posłami z listy PO, <http://warmińsko-mazurskie.demokraci.pl/index.php?do=standard&navi=0017,0005>.

³⁸ <http://wybory2006.pkw.gov.pl/kbw/wybSejmik.html?jdn=280000>. Szerzej o przebiegu kampanii wyborczej: T. Gajowniczek, *Bastion lewicy zdobyty. Wybory samorządowe w województwie warmińsko-mazurskim*, [w:]

Scena polityczna w latach 2002–2006 zmieniła się diametralnie. Poparcie wyborców straciły partie dotychczas rządzące województwem. Zwycięski w 2002 r. komitet SLD-UP (w wyborach 2006 r. jako „Lewica i Demokraci”) uzyskał dopiero czwarty wynik. Na trend ogólnopolski należy nałożyć także specyfikę województwa. Tutejsza koalicja LiD-u została zdominowana przez SLD, który pod koniec kadencji nie był wolny od podziałów wewnętrznych (odejście Małkowskiego i Grzymowicza, konflikt wokół wyborów lidera partii). Po wyborach parlamentarnych z września 2005 r. regionalna Partia Demokratyczna została rozbita mimo uzyskania lepszego wyniku niż w kraju. Socjaldemokracja RP praktycznie sprowadzała się do postaci byłej posłanki Joanny Sosnowskiej. Ogółem w województwie lewica straciła poparcie u 70 tys. mieszkańców.

Partią, która zajęła drugie miejsce w 2002 r. była Samoobrona RP. Po czterech latach także ona zanotowała spadek poparcia do 39 255 głosów (8,70%). Trzecim komitetem w 2002 r. była koalicja PO-PiS (58 529 głosów, 13,59%). Po wyborach parlamentarnych 2005 r. obie partie postanowiły działać na swój rachunek także na poziomie samorządów. Obie zajęły dwa pierwsze miejsca w wyborach sejmikowych – PO zdobywając 121 090 głosów (26,85%) i PiS – 90 869 głosów (20,15%). Łącznie na obie partie zagłosowało ponad 3,5-krotnie więcej osób niż w 2002 r. W czterech okręgach wygrała Platforma, tylko w okręgu nr 5 zajęła dopiero trzecie miejsce, za PSL (23,14%) i PiS (21,69%), i był to najgorszy wynik tej partii (20,63%). Czwarta w 2002 r. Liga Polskich Rodzin (56 886 głosów; 13,2%) została zmarginalizowana. Uzyskany przez nią wynik (16 102 głosów i 3,57%) pozbawił Ligę mandatów w sejmiku samorządowym. Wybory w 2006 r. były sukcesem Polskiego Stronnictwa Ludowego. Na ludowców zagłosowało 20 tys. więcej osób niż cztery lata wcześniej, co dało im teraz trzecie miejsce (16,67%).

W wyborach 2006 r. „zablokowana” koalicja PO-PSL uzyskała 17 mandatów, czyli większość. W naturalny sposób koalicja wyborcza stała się koalicją rządzącą. Marszałkiem został Jacek Protas z PO, wicemarszałkami – Piotr Żuchowski i Urszula Paślawska (oboje PSL), członkami zarządu – Jarosław Słoma i Adam Żyliński (obaj PO). Przewodniczącym sejmiku został Miron Sycz (PO), a jego zastępcami: Edward Adamczyk (PSL), Mirosław Nowakowski (PiS) i Andrzej Ryński (LiD/SLD). Koalicja uznała, że fotele wiceprzewodniczących sejmiku powinni objąć przedstawiciele wszystkich klubów, stąd taki podział miejsc w prezydium.

W styczniu 2007 r. radnymi z ramienia PSL zostali: Teresa Nowakowska i Marcin Piwowarczyk (zastąpili Zofię Andrzejewską i Danutę Górską wybrane na wójta i burmistrza swoich gmin). W kwietniu 2007 r. nowymi radnymi zostali Andrzej Zdanowski (zastąpił Marię Sokoll, PO) i Andrzej Kurzątkowski (za Adama Krzyśkówa, PSL). Krzyśków kandydował na radnego, będąc jednocześnie prezesem Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Po wyborach uznał, że jednak woli być prezesem niż radnym³⁹. Potem się rozmyślił, ale jednak w marcu 2007 r. zrezygnował ostatecznie z mandatu.

Wybory do sejmików województw w 2006 roku, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, Ł. Tomczaka, Wrocław 2010, s. 228–237.

³⁹ P. Jarzabek, *Sorry, rozmyśliłem się, już nie chcę być radnym*, „Gazeta Olsztyńska” 15.11.2006.

Podobnie Maria Sokoll, która nie wiedziała, czy chce być radną wojewódzką, czy wiceburmistrzem Pisz⁴⁰ – w końcu wybrała fotel wiceprezesa WFOŚiGW⁴¹.

Po wyborach parlamentarnych w listopadzie 2007 r. czterech radnych zdobyło mandaty posłów. Nastąpiły kolejne zmiany w składzie osobowym sejmiku: Zbigniewa Babalskiego (PiS) zastąpił Wojciech Szadziejewicz, Mirona Sycza (PO) – Zbigniew Pietrzak, Janusza Cichonia (PO) – Tadeusz Politewicz, a Adama Żylińskiego (PO) – Małgorzata Jaśkowiak. Nowym przewodniczącym sejmiku został Julian Osiecki (za M. Sycza), zaś członkiem zarządu województwa Grzegorz Nowaczyk (za A. Żylińskiego⁴²). 28 grudnia 2007 r. z funkcji członka zarządu i wicemarszałka zrezygnował Piotr Zuchowski (PSL). Dzień później został podsekretarzem stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Mandat radnego objął po nim Jan Florczyk, zaś miejsce na stanowisku wicemarszałka zajęła w styczniu 2008 r. Jolanta Szulc.

Jak widać, aż siedmioro radnych zrezygnowało z mandatu (nie licząc dwóch radnych z PSL, którzy w wyborach samorządowych objęli funkcje w swoich gminach). Nastąpiły także zmiany w przynależności klubowej. Wojciech Szadziejewicz, który objął mandat po Zbigniewie Babalskim, „zdradził” kolegów z PiS-u i wstąpił do klubu PO. Wybrana z listy Samoobrony Ewa Gutowska przeszła do klubu PO; jej śladem poszedł Edward Przyłucki. Julian Osiecki – członek Partii Demokratycznej, wybrany do sejmiku z listy „Lewica i Demokraci”, porzucił towarzyszy z SLD i również wstąpił do klubu PO. Transfery powyższe spowodowały rozpad klubów Samoobrony i LiD-u, ponieważ statut sejmiku zezwalał na istnienie klubu radnych w co najmniej trzyosobowym składzie.

Z początkiem 2008 r. skład ustabilizował się i przetrwał do końca kadencji (listopad 2010 r.). Po zawirowaniach kadrowych liczebność klubu Platformy Obywatelskiej w sejmiku wzrosła do 14 radnych, klub Polskiego Stronnictwa Ludowego liczył siedmiu radnych, Prawa i Sprawiedliwości pięciu, zaś czterech radnych było bez przynależności klubowej (dwóch z Samoobrony i dwóch z SLD). Wzmocniona koalicja PO-PSL (21 mandatów) rządziła bez żadnych konfliktów, z łatwością przegłosowując pomysły marszałka województwa.

4. Lata 2010–2014

W wyborach do sejmiku w 2010 r. dokonano zmian w podziale województwa na okręgi. W poprzednich wyborach okręg nr 1 obejmował miasto Olsztyn oraz powiat olsztyński i nidzicki. Liczył prawie 250 tys. wyborców, a do obsadzenia było 6 mandatów. Obecnie powiat nidzicki został włączony do okręgu nr 5, a nowy okręg nr 1 utrzymał liczbę mandatów, mimo zmniejszenia liczby wyborców (do 228 tys.). Okręgi nr 2 i 3 pozostały bez zmian. W okręgu

⁴⁰ M. Truszkowski, *W urzędzie choruje, na sesjach nie*, „Gazeta Olsztyńska” 21.12.2006.

⁴¹ A. Mielnicki, *Wybrali lepsze pensje i fotele prezesa*, „Gazeta Olsztyńska” 21.03.2007.

⁴² Adam Żyliński w maju 2013 r. wystąpił z PO – *Lokalne weto. Posel Adam Żyliński wystąpił z PO bo ma konflikt z samorządem Iławy*, „Serwis Samorządowy PAP” 9.05.2013, <http://www.samorzad.pap.pl/depesza/redakcyjne.sejm/dep/123700/Lokalne-weto--Posel-Adam-Zylinski-wystapil-z-PO-bo-ma-konflikt-z-samorzadem-Ilawy>.

nr 4 znalazł się powiat elcki – przeniesiony z okręgu 5⁴³. W efekcie tych zmian poprawił się stosunek liczby wyborców przypadających na jeden mandat w poszczególnych okręgach.

Spośród czworga radnych, którzy w trakcie kadencji przeszli do Platformy Obywatelskiej, wszyscy wystartowali w wyborach 2010 r. Z okręgu nr 2 kandydował Wojciech Szadziwicz (3. pozycja na liście) – radny w poprzednich wyborach wybrany z listy PiS. W okręgu nr 5 liście przewodził przewodniczący sejmiku Julian Osiecki. Natomiast dawni działacze Samoobrony dostali dość dalekie pozycje (Ewa Gutowska – 5. i Edward Przyłucki – 4.) i – jak pokazały wyniki – nie byli w stanie przekonać do siebie wyborców⁴⁴. Spośród członków zarządu województwa do sejmiku nie kandydował Grzegorz Nowaczyk, który został zgłoszony do Rady Miasta Elbląga i jako kandydat na prezydenta. Ostatecznie Nowaczyk zasiadł w fotelu prezydenta Elbląga⁴⁵.

Wybory zdecydowanie wygrała Platforma Obywatelska, zdobywając dwa razy więcej mandatów niż kolejny komitet – Polskie Stronnictwo Ludowe. PO uzyskała ponad 165 tys. głosów, co oznacza przyrost o 44 tysiące (o 36%). W 30-osobowym sejmiku PO otrzymała 14 miejsc, PSL siedem, PiS pięć, a SLD cztery. Marszałkiem województwa został Jacek Protas (PO), a jego zastępcami Urszula Paślawska (PSL) i Jarosław Słoma (PO). Członkami zarządu zostały Jolanta Szulc (PSL) i Anna Wasilewska (PO). W marcu 2011 r. J. Szulc zrezygnowała ze stanowiska, a zastąpił ją radny Elbląga Witold Wróblewski. Prezydium sejmiku tworzyli: Julian Osiecki (przewodniczący, PO), Edward Adamczyk (PSL), Artur Chojecki (PiS) i Andrzej Ryński (SLD).

W pierwszej sesji sejmiku brało udział 28 radnych, gdyż dwójgu wygasły mandaty. Gustaw Marek Brzezina wybrany z listy PSL został także wójtem, więc jego miejsce zajęła Teresa Nowakowska. Natomiast Jolanta Piotrowska z PO została burmistrzem i jej miejsce zajął Robert Dawidowski. W październiku 2011 r. radny PSL Zbigniew Włodkowski uzyskał mandat poselski i jego miejsce w sejmiku zajął Andrzej Górczyński. Z kolei U. Paślawska została wiceministrem skarbu i w lipcu 2012 r. na stanowisku wicemarszałka zastąpił ją G.M. Brzezina.

W kadencji 2010–2014 odbyły się tylko jedne wybory⁴⁶ (do parlamentu w 2011 r.), w których zgodnie wygrała koalicja PO-PSL. Nie było zatem żadnych powodów do zmian w regionalnej scenie politycznej. Powołanie ugrupowań takich jak Polska Jest Najważniejsza, Ruch Palikota, czy Solidarna Polska nie odbiło się w żaden sposób na składzie sejmiku. Na ponad rok przed upływem kadencji mieszkańcy odwołali jednak radę miasta i prezydenta

⁴³ Uchwała Nr XL/782/10 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 8 czerwca 2010 r. zmieniająca uchwałę Nr XXXVIII/550/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2002 r. w sprawie podziału Województwa Warmińsko-Mazurskiego na okręgi wyborcze w celu wyboru radnych do Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Dz. Urz. Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2010, nr 98, poz. 1496.

⁴⁴ O kampanii szerzej: T. Gajowniczek, *Zgodnie z planem. Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego*, [w:] *Gra o regiony. Wybory do sejmików województw w 2010 r.*, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, K. Kobielskiej, Wrocław 2013, s. 266–273.

⁴⁵ Grzegorz Nowaczyk nie dotrwał do końca kadencji i został odwołany w kwietniu 2013 r. w wyniku referendum.

⁴⁶ W chwili oddania materiału do druku nie odbyły się jeszcze planowane na maj 2014 r. wybory do Parlamentu Europejskiego.

Elbląga, którym był członek zarządu województwa ubiegłej kadencji – Grzegorz Nowaczyk (PO). Trudno wyrokować, czy wpłynie to w przyszłości na zachowania wyborcze mieszkańców regionu. W grudniu 2013 r. były minister sprawiedliwości w rządzie PO-PSL Jarosław Gowin założył wraz z dawnymi secesjonistami z PiS-u nowe ugrupowanie – Polska Razem. Olsztyńskim pełnomocnikiem Gowina został prof. Wojciech Maksymowicz – dotychczas uważany za poważnego kandydata do regionalnych władz PO⁴⁷.

Zakończenie

System wyborczy do sejmiku województwa determinuje kształt sceny politycznej. W województwie warmińsko-mazurskim udział w sejmiku zagwarantowały sobie silne partie polityczne. Nie ma w nim miejsca na organizacje niepartyjne i ponadlokalne (ponadpowiatowe).

Koalicja PO-PSL jest pierwszą w historii wolnej Polski, która dokonała sztuki reelekcji w wyborach parlamentarnych. Ten fakt przekłada się także na kształt i stabilność regionalnej sceny, w której dominują właśnie Platforma Obywatelska i Polskie Stronnictwo Ludowe. Pozycja marszałka województwa – lidera regionalnych struktur partii rządzącej – rośnie wraz ze wzrostem środków unijnych pozostających w dystrybucji sejmiku. Jednak im bliżej wyborów parlamentarnych i samorządowych, tym trudniej przekonać społeczeństwo do swoich sukcesów. Największe projekty, czyli np. przebudowa dróg krajowych nr 16 i 51, w tym obwodnicy Olsztyna, oraz budowa regionalnego lotniska, dalej nie zostały zrealizowane. Przypadek elbląski powinien być dla władz – także regionalnych – poważnym ostrzeżeniem. Brak pieniędzy z budżetu centralnego na kluczowe inwestycje (szczególnie na infrastrukturę) może skutkować przegraną Platformy Obywatelskiej w następującej po sobie sekwencji wyborczej lat 2014/2015, tzn. wyborów do Parlamentu Europejskiego, wyborów samorządowych i parlamentarnych.

Literatura

- Alberski R., *System wyborczy do sejmików województw w Polsce. Gra o zmiennych regulach*, [w:] *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, Ł. Tomczaka, Wrocław 2010.
- Am, *Personalalia*, „Gazeta Olsztyńska” 21.05.2003.
- AW, *Małkowski tylko prezydentem*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 17.06.2004.
- Bartkowski J., *Samorząd terytorialny*, [w:] J.J. Wiatr i in., *Demokracja polska 1989–2003*, Warszawa 2003.
- Czyczło M., *Koalicja tylko dla władzy*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 09–11.11.2002.
- Czyczło M., *Wszyscy ludzie wojewody*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 22.06.2004.
- Czyczło M., *Żegnaj, partio!*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 23.06.2004.

⁴⁷G. Szydłowski, *Dziekan medycyny pokazuje olsztyńską ekipę Gowina*, „Gazeta.pl Olsztyn” 24.10.2013, http://olsztyn.gazeta.pl/olsztyn/1,48726,14835439,Dziekan_medycyny_pokazuje_olsztyńska_ekipe_Gowina.html.

- Gajowniczek T., *Bastion lewicy zdobyty. Wybory samorządowe w województwie warmińsko-mazurskim*, [w:] *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, Ł. Tomczaka, Wrocław 2010.
- Gajowniczek T., *Zgodnie z planem. Wybory do sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego*, [w:] *Gra o regiony. Wybory do sejmików województw w 2010 r.*, pod red. R. Alberskiego, M. Cichosz, K. Kobielskiej, Wrocław 2013.
- Greg, *Koalicja zerwana*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 31.05.1999.
- Greg, *Nowy szef Platformy*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 26.01.2004.
- Jarząbek P., *Sorry, rozmyśliłem się, już nie chcę być radnym*, „Gazeta Olsztyńska” 15.11.2006.
- Kol, Mac, *Koniec partnerstwa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 19–21.04.2003.
- Kowalewski M., *Kandydaci PO na prezydenta*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 24.04.2006.
- Kowalewski M., *Platforma bez szefa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 13.12.2005.
- Kowalewski M., *Platforma podzielona*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 05.12.2005.
- Kowalewski M., *PO wreszcie ma szefa*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 03.04.2006.
- Kowalewski M., *Zbigniew Dąbkowski przechodzi do PO*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 30.05.2006.
- Kowalski M., *Olsztyński Sojusz rozlicza się po wyborach*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 21.10.2005.
- Mac, *Do wyboru, do koloru*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 14.05.2004.
- Mac, *I po koalicji...*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.04.2003.
- Mac, *Podzielą się władzę?*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 04.11.2002.
- Mac, *Samosojusz*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 06.11.2002.
- Mark, *PO szykuje się do samorządu*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 05.10.2005.
- Mielnicki A., *Wybrali lepsze pensje i fotele prezesa*, „Gazeta Olsztyńska” 21.03.2007.
- MK, *Bezkrólowie w Platformie*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 18.11.2003.
- Pepe, *Demokraci regionu*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 31.03.2005.
- Pepe, *Koniec wojny*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.03.2004.
- Pepe, *Przewodniczący PO*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 10–11.11.2003.
- Pietkun P., *Porażka SLD*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 12.11.1998.
- Pietkun P., *Sejmik (będzie) wzięty*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 04.09.1999.
- Pietkun P., Szydłowski G., *Wojewoda niezgody*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 02.01.1999.
- Prais P., *Na kłopoty Kowalski*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 28.06.2004.
- Truszkowski M., *W urzędzie choruje, na sesjach nie*, „Gazeta Olsztyńska” 21.12.2006.
- Władze sejmiku*, „Gazeta Wyborcza Olsztyn” 18.11.2002.

Strony internetowe

<http://warmińsko-mazurskie.demokraci.pl>

<http://www.samorzad.pap.pl>